

plaatsen buiten Zeeland vertrokken en van zes kon de verblijfplaats niet meer worden achterhaald. Bij de artsen bestond grote angst dat de ziekte zich nu zou verspreiden in de gebieden waar de parasietendragers naartoe waren verhuisd. Gelukkig was dit niet het geval; bij een onderzoek in 1946 onder oud-patiënten die op Walcheren en Zuid-Beveland woonden, bleken er geen parasietendragers meer voor te komen. Ook in Middelburg hebben zich daarna geen nieuwe gevallen meer voorgedaan, en zo is de ziekte tot op de dag van vandaag in Zeeland uitgeroeid. Rest ons natuurlijk nog de vraag waarom in het begin van de oorlog in Middelburg malaria uitbrak en waarom de epidemie tot die stad beperkt bleef. De meest voor de

hand liggende verklaring is dat er in de stad altijd al een malariahaard was geweest en dat het leefklimaat voor de malariamug er zeer gunstig was. Dat de ziekte zich niet had uitgebreid naar de rest van Walcheren schreef men toe aan de aanwezigheid van een garnizoen met veel paarden, waardoor de muggen niet uitzwermden naar andere plaatsen.

J.H. Midavaine

Geraadpleegde literatuur

– H. Doeleman, *‘De malaria-epidemie te Middelburg in de jaren 1940 tot en met 1945’*, Goes 1946.

Hendrik Willem van Loon

Herinneringen aan een bijzondere Veerenaar

Aan de Kaai in Veere staat op nummer 77 het huis De Houttuyn. Op de steen in de voorgevel staat de naam van een vroegere bewoner vermeld: Hendrik Willem van Loon. Wat mag dat dan wel voor iemand geweest zijn dat er een gevelsteen voor hem geplaatst is?

Hendrik Willem van Loon, die van 1928 tot 1932 in Veere woonde, werd in 1882 in Rotterdam geboren. Al op jeugdige leeftijd, in 1903, emigreerde hij naar de Verenigde Staten van Amerika. Na een aantal kommerkelijke jaren, waarin hij geschiedenis

studeerde aan de universiteiten Cornell en Harvard, verwierf Van Loon bekendheid als journalist, als gastdocent aan diverse Amerikaanse universiteiten en vooral als schrijver. Het succes van populair-wetenschappelijke boeken van zijn hand, als *The Story of Mankind* (1921), *The life and times of Johann Sebastian Bach* (1926) en *The life and times of Rembrandt van Rijn* (1931), was groot. Hoewel hij geen literator was, waren zijn boeken zo populair dat ze in talrijke oplagen en in vele talen verschenen. Van Loon werd beroemd en rijk.

In zijn boek *Zeven eeuwen Veere* wijdt de inmiddels overleden dominee Pieter Fagel terecht een hoofdstuk aan Van Loon, want weinigen die zo kort in Veere hebben gewoond hebben zoveel voor Veere betekend.

Aan de door dominee Fagel opgetekende herinneringen aan deze wereldburger wil ik

Het huis De Houttuyn, Kaai 77 te Veere, woonhuis van Van Loon. (Foto Leo Hollestelle)

er graag enkele toevoegen. Als kleine jongen heb ik Van Loon gekend en ik heb van mijn vader de nodige verhalen over hem gehoord.

Deze pionier van de geestelijke vrijheid was geen permanente *richard*, wel een van die zeldzame figuren die met wonderlijke zorgeloosheid de kunst verstaan in

grote stijl te leven. Hij hield van Veere en hij rekende de vijf jaren die hij er woonde dan ook tot de beste van zijn leven.

Hij resideerde in alle eenvoud in De Houttuyn aan de Kaai, waar hij overigens talrijke belangrijke gasten ontving en voor de Veerenaren zoveel betekende.

Huis te koop

In 1927 kwam hij naar Zeeland en logeerde enige tijd in hotel De Abdij in Middelburg. Daar hoorde hij dat er in Veere een huis te koop stond van iemand die in financiële moeilijkheden verkeerde. Hij peddelde met zijn Middelburgse neefje naar Veere en vroeg de eigenaar naar de prijs. De man krabde op zijn schedel en transpireerde enorm. Hij wilde de Amerikaanse Nederlander eigenlijk een dikke prijs vragen maar dat durfde hij niet. Met bonzend hart zei hij: "Vijfentwintighonderd gulden." Van Loon keek de man aan, dacht even na en zei toen: "Ik zal je er drieduizend voor geven. En nog vijfhonderd extra, op voorwaarde dat je met je vrouw naar Luxemburg gaat. Daar is het mooi. 'k Ben er pas geweest. U moet er eens uit! U heeft lang genoeg in de zorgen gezeten."

De koop werd gesloten en de Veereenaar ging met zijn vrouw en met vijfhonderd gulden op zak naar Luxemburg. Twee dagen later waren ze weer terug. Van Loon was zeer verbaasd hen weer al terug te zien. Het antwoord van de Veereenaar was duidelijk: "Tja, 't is er mooi, maar we konden niet buiten Veere!" Van Loon genoot van dat soort dingen.

Cadeautje

Toen ik een jaar of vijf was kwam ik zittend op iemands schouders langs het huis van Van Loon. Hij zat met bezoek op de stoep.

Ik nam beleefd mijn petje af voor het gezelschap. Van Loon waardeerde dat zo, dat hij snel naar binnen ging om voor mij een cadeautje te halen. Ik zie het nog voor me: een houten race-autootje met daarop de tekst "Daytona Beach". Ik heb het lang bewaard, maar het is helaas in de Tweede Wereldoorlog verloren gegaan.

naar de Verenigde Staten. Hij vreesde de dreiging van het opkomende nationaal-socialisme in Duitsland. Hij vestigde zich in Riverside, Connecticut, en noemde zijn huis Nieuw Veere.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog hield hij radiopraatjes en onderhield hij nauwe contacten met president Roosevelt, die hij tot

Op kerstavond ging Van Loon Veere in. In zijn binnenzak stak een aantal enveloppen met inhoud en aan zijn arm hing een mand met flessen wijn. Hij klopte hier en daar bij mensen aan die het niet breed hadden. Wanneer ze opendeden vonden ze een fles wijn met een enveloppe voor de deur. Van Loon zei daarover: "Dan kunnen ze bisschopswijn maken, dat hoort zo bij kerst."

In augustus 1932 ging Van Loon terug

Hendrik Willem van Loon met zijn vrouw Jimmy voor de deur van hun huis aan de Kaai in Veere in 1928. Foto uit het boek van Van Loon junior over zijn vader. (Coll. P. Blom)

zijn vriendenkring mocht rekenen. Over een schilderij van Veere hing de hele oorlog een zwart doek, waarmee hij de onderdrukking door de Duitsers symboliseerde. Net voor het einde van de oorlog, in 1944, overleed H.W. van Loon.

Rondleiding

Na de Tweede Wereldoorlog heb ik enkele Amerikanen in Veere mogen rondleiden, die op pelgrimstocht door Europa één heilige plek in elk geval moesten bezoeken: het huis op de Kaai in Veere waarin dr. Hendrik Willem van Loon en zijn vrouw Jimmy enkele jaren vóór hun ‘emigratie’ naar Amerika woonden. Ik was verbaasd te zien dat volwassen mensen de gevel kusten toen ik het huis van de Van Loons toonde. Ze keken tegen de gevel op alsof ze een wereldwonder aanschouwden. Had dáár nu die beroemde Nederlandse Amerikaan gewoond? Ja, dat was nu het huis waarin hij meerdere van zijn in vele talen vertaalde boeken schreef. De Amerikanen konden geen genoeg krijgen van mijn verhalen over Van Loons Veerse periode. Van Loon was erg gesteld op mijn ouders en daarom kwam hij vaak – al dan niet vergezeld van Jimmy – bij ons thuis. Ik kon de Amerikanen dus authentieke verhalen vertellen, zoals over Perrels, prins Hendrik en K.S.

Perrels

De Veerse veldwachter Perrels vierde zijn zilveren ambtsjubileum in zijn woning tegenover de Grote Kerk. Perrels was overigens niet zomaar een diender, hij had zich als autodidact ontwikkeld tot onbezoldigd gemeentearchivaris. De veldwachter-archivaris boezemde vooral bij de jeugd ontzag in door zijn grote witte baard. Met deze baard toonde hij nogal wat gelijkenis met koning Willem III, van wie hij volgens roddelende ‘deskundigen’ in Veere een bastaardzoon was. Ook kenden de mensen hem door de grote stok waarmee hij rake klappen uitdeelde, en niet te vergeten door Wanda, de sint-bernardshond die

hem altijd vergezelde.

Op Perrels’ feestje vroeg Van Loon hem hoeveel processen-verbaal – hij zal ongetwijfeld het woord “bonnen” hebben gebruikt – hij in zijn 25-jarige loopbaan had opgemaakt. De veldwachter hoefde niet lang na te denken. Het antwoord was: “Niet één.” “Niet één?”, zei Van Loon, “dan zul je vandaag je eerste bekeuring uitschrijven. Ga maar mee naar buiten!” Van Loon ging er eens even voor staan en plaste tegen de muur van de Grote Kerk. Prompt kreeg hij een bon voor “wateren buiten de bakken”. Enige tijd later ging Van Loon samen met enkele vrienden in een vrolijke stemming in een open koets naar het kanton-gerecht in Middelburg. Zijn veroordeling tot een rijksdaalder boete werd uitbundig gevierd in een Middelburgs etablissement.

Prins Hendrik

Algemener bekend is het verhaal van het onverwachte bezoek van prins Hendrik (incognito) aan zijn vriend Hendrik van Loon in Veere. Van Loon en zijn vrouw waren die dag niet thuis, maar het huis was niet afgesloten. Dat kon toen blijkbaar nog! Van Loon, die dit verhaal later publiceerde in een Amerikaans tijdschrift, schreef letterlijk: “The doors have never been locked, since we bought the house.” (De deuren zijn sinds wij het huis kochten nooit afgesloten geweest.)

De witgepleisterde muren van de lange gang en van zijn werkkamer waren door Van Loon eigenhandig beschilderd met bizarre figuren en groepen die spreekwoorden voorstelden. Ik herinner me dat vóór in de gang een hengelaar bij een net zat te vissen, juist áchter het net. In de studeerkamer, met uitzicht op de Kaai, had Van Loon een grote wereldkaart geschil-

derd met slechts enkele – in zijn ogen belangrijke – plaatsen. Voor Nederland waren dat zijn geboorteplaats Rotterdam en Veere.

Toen prins Hendrik de Van Loons niet thuis trof, was hij naar binnen gegaan, was op een stoel gaan staan en had in blauwe letters, ter hoogte van Veere op de kaart, zijn voornaam geschreven: Hendrik. Toen Van Loon dat na thuiskomst ontdekt had, was hij in woede ontstoken: “Er zijn altijd van die mensen die zonodig je muren moeten bekladden!”

Jammer dat van al die schitterende muurschilderingen niets is overgebleven.

Kingfors Smith

In de jaren dertig was Van Loon bevriend met de bekende Engelse vliegenier Kingfors Smith. Toen deze zijn Veerse vriend eens met een bezoekje zou vereren, had Van Loon bedacht dat K.S., die met zijn eigen vliegtuigje naar Nederland zou komen, op het vliegveld in Oost-Souburg zou landen. Maar eerst moest hij een ommetje over Veere maken. Van Loon liet algemeen bekend maken dat er op een bepaald moment “een vliegtuig met een Engelse” gast boven Veere zou verschijnen, die “iets bijzonders” zou doen. Er vlogen toentertijd nog niet zoveel vliegtuigen en de mensen waren ook nog niet zo verwend door allerlei activiteiten die we nu zo vanzelfsprekend vinden (bioscoop, televisie, reizen, toerisme enzovoorts). Dus heel Veere liep uit naar de dijk aan de overkant van de Kaai, om te kunnen waarnemen wat Van Loon nú weer bedacht had. Ik stond met mijn vader en moeder tussen een heleboel andere mensen te wachten op de dingen die komen gingen.

Na verloop van tijd hoorden we geronk van een vliegtuigje, dat we even later boven Veere rondjes zagen vliegen. Van Loon bleek de volgende stunt bedacht te hebben. Op een bepaald moment gooide K.S. de Engelse vlag uit het toestelletje, die ergens in Veere terecht kwam. Er ontstond natuurlijk een run op die vlag. De vinder

Een steen in de voorgevel, boven de ingangspartij van De Houttuyn, herinnert aan de schrijver Van Loon. (Foto Leo Hollestelle)

bracht 'm naar Van Loon, die hem daarvoor een beloning gaf.

Ik heb enkele boeken, pentekeningen, briefpapier en een miniatuur-harnas, dat op Van Loons bureau in zijn studeerkamer in Veere stond, en ik prijs mij gelukkig deze – letterlijk en figuurlijk – grote man persoonlijk te hebben gekend.

J.D. de Voogd